

REORGANISATIE IN DE CPN-LEIDING

S a m e n v a t t i n g

Op 1 september j.l. vergaderde het partijbestuur van de CPN ter bespreking van een aantal reorganisatievoorstellen. Deze hielden verband met de noodzaak de huidige partijleider, Paul de GROOT, om gezondheidsredenen van bepaalde partijtaken te ontlasten.

"De Waarheid" van 3 september publiceerde een communiqué over het verloop van de partijbestuurszitting.

De meest ingrijpende mutaties, waartoe het partijbestuur op voorstel van secretariaat en dagelijks bestuur besloot, betroffen het leiderschap en het secretariaat van de partij.

De functie van algemeen secretaris werd vervangen door die van voorzitter. Paul de GROOT werd als zodanig verkozen. Practische bestuurswerkzaamheden zal hij tot het uiterste beperken. De GROOT blijft voorlopig lid van de Tweede Kamer, doch zal een benoeming tot lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland niet aanvaarden. De GROOT wil Henk HOEKSTRA, de huidige organisatiesecretaris, t.z.t. als algemeen secretaris aanstellen.

De functie van plaatsvervangend algemeen secretaris (voorheen bekleed door Harry VERHEIJ) werd afgeschaft. VERHEIJ, die door velen in de partij werd beschouwd als de toekomstige partijleider, onderging hiermede een ernstige degradatie. Hij werd o.m. belast met de landelijke instructie op het gebied van het gemeenteraadswerk.

Marcus BAKKER zag zich de functie van propaganda-secretaris ontnemen. Voorlopig is deze post vacant. BAKKER blijft de CPN vertegenwoordigen in de Tweede Kamer.

Het secretariaat zal voortaan slechts twee leden tellen: Henk HOEKSTRA (voornoemd) en Jaap WOLFF (bureau-secretaris). Zij zullen worden bijgestaan door een viertal speciale medewerkers.

De GROOT heeft in de nieuwe constellatie - niettegenstaande zijn terugtreding als algemeen secretaris - zijn greep op de CPN-leiding versterkt.

G E H E I MREORGANISATIE IN DE CPN-LEIDINGI. Inleiding

Op 1 september j.l. kwam het CPN-partijbestuur in vergadering bijeen ter bespreking van een aantal reorganisatievoorstellen, door het dagelijks bestuur van de partij geformuleerd in een drietal vergaderingen, gehouden in de eerste helft van augustus.

Deze reorganisatie hield in het bijzonder verband met de noodzaak Paul de GROOT om gezondheidsredenen van bepaalde partijtaken te ontheffen. Zoals bekend verbleef de Nederlandse partijleider van 9 maart tot 25 juni 1962 voor herstel van gezondheid in de Sowjet-Unie.

Over het verloop van de genoemde partijbestuurszitting verscheen een communiqué in "De Waarheid" van 3 september j.l. Hieruit blijkt - in partijbestuurskring gevoerde gesprekken bevestigden deze indruk - dat de reorganisatie, welke thans in de leiding van de CPN plaats vond, de meest ingrijpende genoemd mag worden sedert de scheuring in de CPN van 1958.

De aangebrachte mutaties betreffen met name het leiderschap (algemeen secretariaat) van de partij, het secretariaat in ruimere zin en het dagelijks bestuur. Hierbij kan het volgende worden aangetekend.

II. De mutaties1) Het leiderschap van de partij

In het patroon van de communistische partijorganisatie is de algemeen secretaris normaliter de eigenlijke partijleider. Zo ook in de CPN, waar Paul de GROOT deze functie - afgezien van de oorlogsjaren - sedert 1938 onafgebroken vervulde. Het feit dat Gerben WAGENAAR vanaf 1945 tot zijn breuk met de partij in 1958 de functie van voorzitter vervulde, deed daar niets aan af. WAGENAAR's voorzitterschap had voornamelijk tot doel zijn populariteit uit de bezettingstijd dienstbaar te maken aan de werfkracht van de CPN. De eigenlijke partijleider was ook in deze jaren Paul de GROOT.

Eerst in 1958 - ten tijde van de scheuring in de partij - werd de functie van plaatsvervangend algemeen secretaris in het leven geroep-

- 2 -

G E H E I M

pen. In deze functie werd Harry VERHEIJ benoemd. Hoewel deze sindsdien, mede tengevolge van de veelvuldige afwezigheid van De GROOT, een belangrijke rol speelde in de feitelijke leiding van de partij, heeft De GROOT hem toch nimmer als zijn favoriet voor de "troonopvolging" beschouwd.

Meermalen werd geconstateerd, dat De GROOT VERHEIJ verdacht van revisionistische smetten. Ook qua karakter verdroegen De GROOT en VERHEIJ elkaar moeilijk.

Niettemin bestond in brede kringen van de partij toch wel de verwachting dat VERHEIJ de opvolger van De GROOT zou worden.

Dat het secretariaat en dagelijks bestuur in de jongste partijbestuursvergadering met geheel andere voorstellen ter tafel kwamen, was zelfs voor vele partijbestuurders een verrassing.

De GROOT betoogde in zijn inleiding ter vergadering van 1 september, dat VERHEIJ hem onvoldoende terzijde had gestaan, dat VERHEIJ er geen eigen mening op na hield en dat hij bij afwezigheid van De GROOT te aarzelend leiding aan de partij had gegeven. Voorts zou De GROOT VERHEIJ hebben verweten geen loyale medewerking te hebben verleend aan een partijcommissie, belast met een onderzoek naar zijn gedragingen in de bezettingstijd.

VERHEIJ verweerde zich maar zwak tegen de ingebrachte beschuldigingen en was, met andere partijbestuurders, de mening toegedaan dat men met deze critiek wel wat laat was gekomen.

Mogelijk heeft VERHEIJ zich van feller verweer onthouden, beseffend dat hij slechts een (kleine) minderheid in het partijbestuur aan zijn zijde zou vinden.

Intussen blijft hij deel uitmaken van het dagelijks bestuur van de partij. Hij zal met name worden belast met de landelijke instructie op het gebied van het gemeenteraadswerk. Zelf heeft hij zitting in de Amsterdamse gemeenteraad, waar hij n.a.w. de post van CPN-fractievoorzitter zal gaan bekleden in de plaats van Leen SEEGERS, wie gebrek aan slagvaardigheid en initiatief wordt verweten.

Het is overigens niet uitgesloten, dat De GROOT zal trachten

- 3 -

G E H E I M

VERHEIJ nog verder uit de partijleiding terug te dringen. De jongste p.b.-zitting moet De GROOT wel de indruk hebben gegeven, dat hij op deze weg weinig weerstand van zijn medebestuurders heeft te duchten. Mocht het lopende onderzoek naar VERHEIJ's illegale verleden de geuite beschuldiging inzake relaties met Londense agenten en het bedrijven van zwarte handel bevestigen of versterken, dan is het geenszins denkbeeldig dat voor VERHEIJ in dagelijks bestuur en partijbestuur - of zelfs in de partij in het algemeen - geen plaats meer zal zijn.

Wellicht zal hierover meer bekend worden op de landelijke conferentie met afgevaardigden uit districten en afdelingen, te houden op 15 en 16 december a.s., waar de jongste partijbesluiten nader zullen worden "besproken" (aldus het weinig "inspraak" belovende Waarheid-communiqué)..

Maakte De GROOT in partijbestuurskring nauwelijks geheim van de motieven die aan VERHEIJ's degradatie ten grondslag liggen, voorlopig worden die tegenover de buitenwereld - dat is in dit geval ook de gewone partij-aanhang - verborgen gehouden. Uit het communiqué van het partijbestuur blijkt dit wel zonneklaar. Daarin werd n.l. gesteld dat De GROOT zich op medische gronden voortaan minder met praktische bestuurswerkzaamheden zal kunnen inlaten; daarom besloot het partijbestuur "de functie van algemeen-secretaris te veranderen in die van voorzitter van het partijbestuur en pgt. De GROOT als zodanig te verkiezen".

Tegen de achtergrond van deze mutatie behoefde de mededeling, dat "de functie van plaatsvervangend algemeen secretaris werd afgeschaft" nog maar weinig verrassing te wekken; waarom zou men n.l. deze functie handhaven waar de functie van algemeen secretaris niet meer bestond, althans niet meer werd vervuld?

Het Waarheid-communiqué vervolgt in dit verband met de laconieke melding: "Pgt. VERHEIJ, die tot nu toe deze functie vervulde, zal in het partijbestuur worden belast met de instructie op het gebied van het Gemeentewerk". Wellicht is naar aanleiding van het voorgaande de conclusie gewettigd, dat De GROOT zijn strijd tegen VERHEIJ a.h.w. in fasen wil doen verlopen, teneinde zich zonder veel moeilijkheden ook

G E H E I M - 4 -

- 4 -

G E H E I M

van de instemming van de gewone partij-aanhang te verzekeren.

In partijbestuurskringen heeft De GROOT duidelijk laten blijken, dat het in zijn bedoeling ligt, dat Henk HOEKSTRA - thans organisatie-secretaris - op de conferentie in december a.s. de functie van algemeen secretaris krijgt toebedeeld.

De GROOT vindt in hem een volgzame, zij het voorshands politiek nog weinig ervaren figuur. Deze onervarenheid zal er waarschijnlijk toe bijdragen, dat De GROOT in de positie van voorzitter nog wel enige tijd een belangrijke rol in de leiding van de partij zal blijven spelen, al zal deze rol minder de organisatorische dan de politieke gang van zaken in de partij raken. Daarnaast blijft De GROOT voorlopig nog lid van de Tweede Kamer. Zijn benoeming tot lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland zal hij evenwel niet aanvaarden.

2) Het secretariaat

Voorlopig zal HOEKSTRA de titel van algemeen secretaris nog niet kunnen voeren. Hij blijft de functie van (organisatie) secretaris vervullen, die hij reeds bekleedde. Naast hem zal Jaap WOLFF als (bureau) secretaris blijven fungeren. Het partijcommuniqué volstaat met de sobere aanduiding: "de uitvoering van de besluiten van het partijbestuur en het dagelijks bestuur is aan een tweetal secretarissen opgedragen: Henk HOEKSTRA en Jaap WOLFF". Onderscheid tussen organisatie-secretaris en bureau- (of administratief) secretaris wordt hierbij dus niet gemaakt. Wordt HOEKSTRA t.z.t. dan ook inderdaad tot algemeen secretaris gekozen, dan lijkt de benoeming van Jaap WOLFF tot organisatie-secretaris zeer wel mogelijk.

Evenals HOEKSTRA is ook Jaap WOLFF een uiterst getrouwe volgeling van De GROOT. Hoewel Paul de GROOT meermalen critiek op WOLFF had i.v.m. diens organisatorische tekortkomingen, heeft de CPN-leider in politiek opzicht nimmer aan hem getwijfeld. WOLFF's nieuwe positie is daarvan het duidelijkste bewijs.

Marcus BAKKER, voorheen met De GROOT, HOEKSTRA en VERHEIJ deel uitmakend van het secretariaat, onderging eveneens een verrassende

G E H E I M

- 5 -

- 5 -

G E H E I M

degradatie. Hij zag zich n.l. ontheven van zijn functie als propaganda-secretaris. Hij blijft evenwel - gelijk VERHEIJ - deel uitmaken van het dagelijks bestuur en van de CPN-fractie in de Tweede Kamer.

De GROOT zou op de onderhavige partijbestuurszitting te kennen hebben gegeven geen behoefte te hebben aan de bezetting van secretariaatsposten, als die alleen in formele zin bestaan. Hij zou van mening zijn, dat BAKKER tegenwoordig geheel opgeëist wordt door het werk in de Tweede Kamer. Het is niettemin de vraag, of dit De GROOT's ware motief voor de degradatie van BAKKER is. Bekend is bijvoorbeeld, dat De GROOT hem zijn betrekkelijke populariteit als woordvoerder in de Tweede Kamer misgunt en zich ergert aan diens eigenzinnigheid.

Marcus BAKKER zou overigens weinig van zijn stuk zijn gebracht door de verkapte critiek op zijn persoon en zijn verwijdering uit het secretariaat. Hij zou De GROOT zelfs "con amore" hebben gesteund in diens critiek op VERHEIJ.

BAKKER wekte in partijbestuurskring de indruk inderdaad tevreden te zijn met de hem toebedeelde parlementaire taak, al moet gesteld worden, dat dit werk - evenals b.v. het gemeenteraadswerk (VERHEIJ !) - door een communist toch in feite van een lagere orde wordt geacht dan het deel hebben aan de leiding van de partij zelf.

Ook het partijcommuniqué blijft bij de motivering van BAKKER's terugtreding in vaagheden steken: "met het oog op de verwachte toename van de werkzaamheden van pgt. Marcus BAKKER besloot het partijbestuur hem niet langer te belasten met de functie van propaganda-secretaris".

Met de verdwijning van De GROOT, VERHEIJ en BAKKER uit het secretariaat van de partij, bestaat dit college nog slechts uit de beide figuren HOEKSTRA en WOLFF, hetgeen naar de mening van De GROOT, de besluitvaardigheid van dit orgaan ten goede zal komen. Het communiqué geeft wel - gelijk reeds werd vermeld - als taakomschrijving, van dit tweetal: "de uitvoering van de besluiten van het partijbestuur en het dagelijks bestuur", doch dit moet min of meer als theorie worden aangemerkt. In de praktijk is het secretariaat van een communistische partij namelijk veel machtiger en ligt een goed deel van het politiek

G E H E I M

beleid in handen van dit college. "In theorie" gold trouwens reeds eerder (art. 13, lid b van de partijstatuten) dat het secretariaat niet bevoegd is tot "het nemen van politieke of andere besluiten van ingrijpende aard".

Het secretariaat zal door een aantal "medewerkers" worden bijgestaan zonder dat deze assistenten van het secretariaat deel zullen gaan uitmaken. Deze medewerkers zijn: Wim SWART (tot dusver assistent van Marcus BAKKER), Han BINDELS (de laatste tijd de rechterhand van Henk HOEKSTRA), Wim van het SCHIP en Henk CLERX. Zij werden resp. belast met taken op het gebied van de propaganda, organisatie, abonneewerving en bedrijfswerk. Zij behoren grotendeels tot de jongere bestuurders in de partij en zijn fervente De GROOT-aanhangers. SWART en BINDELS kwamen vooral in de CPN naar voren sedert hun scholing in Moskou in het semester '59-'60.

3) Het dagelijks bestuur

Ook in de samenstelling van het dagelijks bestuur, het college dat volgens de statuten de partij op politiek en organisatorisch gebied leidt tussen de zittingen van het partijbestuur, werden tijdens de jongste p.b.-zitting wijzigingen aangebracht, zij het van minder ingrijpende aard. Het d.b. zal - in alfabetische volgorde - voortaan bestaan uit: M. BAKKER, F. BARUCH, H. CLERX (nieuw), P. de GROOT, R. HAKS (nieuw), W. HARTOG, J. HESSELMAN, H. HOEKSTRA, Tj. JAGER (nieuw), H. VERHEIJ, Jaap WOLFF en Joop WOLFF.

De nieuwelingen HAKS en JAGER kunnen als trouwe lakeien van De GROOT worden aangemerkt. HAKS is secretaris van het CPN-district Amsterdam, JAGER was secretaris van het district IJsselstreek totdat hij benoemd werd tot opvolger van BORST in de CPN-fractie van de Tweede Kamer.

III. Conclusie

Afgewacht moet worden, welk verloop de in december te houden partijconferentie zal hebben. Het lijkt niet waarschijnlijk dat voordien in de huidige constellatie nog enige verandering van enige bete-

- 7 -

G E H E I M

kenis zal worden aangebracht.

Hoewel De GROOT nu voor het oog van de buitenwereld wellicht enigermate van de politieke voorgrond is verdwenen, heeft hij zijn greep op het partijbestuur - en met name op dagelijks bestuur en secretariaat - in feite verstevigd. Hij krijgt de beschikking over een klein secretariaat, aan wolks trouw jegens zijn persoon hij niet behoeft te twijfelen en wees twee potentiële rivalen (VERHEIJ en BAKKER), die hem bij de bepaling van de partijkoers voor de voeten zouden kunnen lopen, terug naar het tweede plan.

Ook in het dagelijks bestuur zag hij de schare van zijn lippen- en ogendienaars uitgebreid met enkele nieuwe satellieten.

Men kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat De GROOT de thans bekend geworden mutaties naar eigen inzicht en met eigen oogmerken aanbracht. In verband hiermede rijst de vraag hoe de CPSU-autoriteiten in Moskou op de aangebrachte wijzigingen zullen reageren. Reeds meermalen werden indicaties ontvangen, waaruit kon blijken, dat de CPSU-leiders met ergernis kennis namen van het sectarische drijven van de Nederlandse partijleider.

Recente uitlatingen van De GROOT wettigen de conclusie, dat de CPSU-autoriteiten met een terugtrekking van Paul de GROOT rekening hielden en zich stellig interesseerden voor de gang van zaken in de CPN.

Het is de vraag of de versterkte greep van De GROOT op de CPN-leiding - gezien diens politieke reputatie - Moskou bijzonder welgevallig zal zijn. Een en ander zou immers tengevolge kunnen hebben dat de koers van de CPN veel van haar tot dusver sectarische (stalinistische) trekken zal behouden. Anderzijds zijn er verschijnselen, die er op kunnen duiden, dat zelfs De GROOT zich in dit opzicht wat begint te matigen.

17 september 1962

G E H E I M